

Motion till riksdagen 2025/26:216

av Fredrik Olovsson m.fl. (S)

med anledning av prop. 2024/25:203 Förbudet mot utvinning av uran tas bort

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2024/25:203 Förbudet mot utvinning av uran tas bort.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bibehålla det kommunala vetot och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som enbart möjliggör sekundär utvinning av uran och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Brytning av uran i Sverige har länge bedömts vara ekonomiskt olönsamt. Sveriges berggrund är generellt rik på uran, men tillgångarna är låghaltiga och i propositionen beskrivs väl den mycket begränsade betydelse eventuellt brytbara fyndigheter har för bränslebehoven i svensk kärnkraft. Att avskaffa förbudet är därför snarast av symbolisk betydelse, men det är första steget i en process där man också avser att avskaffa det lokala inflytandet i fråga om urangruvor.

En konsekvens av den ändring i miljöbalken som föreslås om att regeringens obligatoriska tillåtlighetsprövning ska begränsas till sådana kärntekniska anläggningar som prövas av regeringen enligt lagen om kärnteknisk verksamhet är att verksamheter där små mängder uran hanteras inte längre kommer att omfattas av regeringens obligatoriska tillåtlighetsprövning. Det innebär i så fall även att sådana verksamheter inte heller längre omfattas av det s.k. kommunala vetot.

Om det nu görs en sådan mindre ändring, följt av de ytterligare ändringar som regeringen aviserat, är det uppenbart att slutresultatet blir att det kommunala självstyret inskränks på ett betydande sätt. Uranbrytning, och därmed sammanhängande åtgärder, är frågor som har stor betydelse för lokalmiljön. För att säkerställa det lokala inflytandet

måste alla ändringar ses som delar av en helhet och inga delbeslut fattas innan helheten har redovisats.

En gruva, och särskilt en urangruva i alunskiffer, skapar lokalt stor oro. Regeringen har också valt att skjuta frågan om riskbedömning till kommande prövningar inom vilka det bedöms möjligt att utifrån platsspecifika förutsättningar minimera riskerna för varje enskilt fall. Då lagändringen utgår från propositionen är det som flera remissinstanser beskriver svårt att överblicka konsekvenserna.

Mot denna bakgrund avslår vi regeringens förslag och vill att riksdagen tillkännager för regeringen att det kommunala vetot inte ska inskränkas. Vi menar tvärtom att regeringen har ett stort ansvar för att stärka den lokala acceptansen för fungerande gruvverksamhet. Reaktionerna från lokalsamhällen på propositionen visar med stor tydlighet att regeringen misslyckas med detta. Det riskerar i förlängningen samhällstilliten och utveckling av den svenska gruvindustrin.

Sverige har goda geologiska förutsättningar och en väl utvecklad värdekedja för att fortsätta vara en betydelsefull gruvnation. Det ökade intresset för kritiska metaller och mineral ger Sverige en viktig roll i att minska beroendet från framför allt Kina. Dessa ämnen är företrädesvis föremål för s.k. flermetallfyndigheter. Eftersom uran finns i en stor del av den svenska berggrunden behöver den hanteras även i sådan gruvdrift. Det är i det sammanhanget rimligt att det i så stor utsträckning som möjligt tas om hand på ett ekonomiskt och miljömässigt ansvarsfullt sätt. Om uran kan tas till vara som produkt i stället för att behöva hanteras som avfall kan det förbättra förutsättningarna för vissa gruvprojekt, vilket kan vara angeläget, då det är något som kan stärka Sveriges och Europas försörjning av kritiska råvaror.

Mot bakgrund av nyindustrialisering och grön omställning ser vi behov av att underlätta för brytning av kritiska mineral och metaller och även av att kunna hantera uran som biprodukt. Däremot ser vi inte något behov av det nu föreslagna avskaffandet av förbudet mot utvinning av uran. Det förefaller inte motiverat, vare sig ekonomiskt eller av energipolitiska skäl. Så vitt vi förstår är urangruvor med det långtgående krav som måste ställas en dyr affär och svensk uranbrytning är inget som krävs för fortsatt drift av kärnreaktorer i Sverige. Därför vill vi att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag som möjliggör såväl sekundär utvinning av uran som återvinning av metaller inklusive uran och mineral ur lakvatten, sandmagasin och gråbergssupplag vid befintliga gruvor.

En fråga med koppling till den spridda förekomsten av uran i berggrunden har regeringen heller inte valt att hantera i propositionen. Svenska förhållanden gör att det ofta i samband med brytning av metaller och mineral finns höga naturliga halter av uran i vattnet. Tillstånd bör i sådana fall kunna beviljas om processvatten kan renas och tas till vara som biprodukt och vattnet efter rening inte överstiger ett uppmätt årsgenomsnitt av den naturliga förekomsten. Det är en fråga där nuvarande ordning hotar svensk befintlig gruvdrift och fortsatt brytning i exempelvis Gällivare. Också av det skälet bör propositionen avslås och regeringen återkomma till riksdagen med en fullödlig produkt som innehåller konsekvensanalyser och möjliggör sekundär utvinning av uran.

Fredrik Olovsson (S)

Monica Haider (S)

Mattias Jonsson (S)

Marianne Fundahn (S)

Isak From (S)

Aida Birinxhiku (S)

Daniel Vencu Velasquez Castro (S)